

A nő, aki eltemette a mohácsi hősokeket

KANIZSAI DOROTTYA

Egy reneszánsz nagyasszony nem is lehet más, mint sokrétű. Aki ért a birtokok irányításához, a gyógynövényekkel való orvosláshoz, a nemes kisasszonyok és a rózsatövek neveléséhez. Egyszerre légies, mint a fuvallat, és erős, mint a pajzs. Akárcsak Dorottya.

„Mint sötét asszony a mohácsi téren, / úgy jár a Felejtés köztünk, és egyenként / elhantolja holtainkat.” – kezdi Babits Mihály Kanizsai Dorottya című versét. 1526 szeptemberének elején, a csatatérre, ahova a férfiak nem mertek visszatérni, egy nő érkezett négyszáz jobbágyával. A mostohaia holttestét kereste, és magától értetődő módon, a végtisztességet megadva közös sírba helyeztette, a környék papjaival megáldatta a mohácsi vész áldozatait. Nem mellesleg ezzel egy kitörni készülő járványtól is megmentette a nyár végi hőségtől és a vereségtől szenvedő országrészt, tetteivel pedig örökre beírta magát a magyar történelembe. Ő volt a Kanizsaiak bárói családjába, Kanizsai László és Rozgonyi Klára lányaként született Dorottya.

KISASSZONYOK NEVELŐJE, SZEGÉNYEK PÁRTFOGÓJA

A jóságáról és bőkezűségéről híres „palatina” (nádorasszony) az ország asszonyai közötti első helyre házasságai által emelkedett, de kortársai elismerését személyes érdemeivel is kivívta. „A legmagasabb körökben, királyi udvarokban otthonosan forgott, nyelveket beszélt, s a társadalmi érintkezésben is mintaszerű volt... Ulászló és Lajos király életében udvari ünnepély alig esett meg nélküle, s mindig úgy szerepelt ott, mint az ország első asszonya” – olvasható róla egy kortárs feljegyzésben.

Háza a nemesi családok leányainak messze földön híres nevelőhe-

lyévé vált, előbb Siklóson, majd Sárovaron. A kor elvárásainak megfelelő ismeretekre oktatta a rábízottakat, amelyben műveltség, illem éppúgy szerepelt, mint az udvar irányításának mikéntje. Az ehhez szükséges helytállást, erőt, emberséget Dorottyatól „élőben” is elleshették a tanítványok. A lányok a háztartással kapcsolatos hasznos ismeretek között a fűszer- és virágoskertek gondozásának fortélyait is elsajátíthatták, mivel Dorottya nagyon szerette a növényeket (hímzésein is gyakran örökített meg virágokat), illetve jól ismerte a betegségek ellenszereit, a gyógynövényeket is. Makulátlan hírének köszönhetően 1521 májusában Báthory István nádor és Lajos király egyaránt őt kérte fel az országba érkező menyasszonyaik fogadására, és annak érdekében, hogy mindkét fél kérésének eleget tehesse, a nádor inkább elhalasztotta esküvőjét.

Dorottya minden szolgálatot, minden jót sokszorosan igyekezett viszonzni. Udvarában a szegény árvákat felruházta (erre a hasonló jó módban élő hölgyeket is biztatta), a nála szolgáló lányokat kiházasította, a nemesifjakat szolgálatukért birtokkal jutalmazta, „érdemes atyafiának” emléket állíttatott, és javukra misealapítványokat tett. Templomokat és kápolnákat építtetett, saját kezűleg drága egyházi ruhákat varrt és hímezett.

NÁDOROK HITVESE SAJÁT CÍMERREL

Először az általa nagyon szeretett és tisztelt Geréb Péter asszonya lett, aki előbb országbíró, majd nádor volt. Geréb szinte minden vagyonát Dorottyaára hagyta, így halála után az asszony még gazdagabbá vált, bár saját vagyona is tekintélyes volt. Másodszorra a siklósi vár ura, Perényi Imre nádor, a büszke államférfi vette feleségül, és hozta a házasságba két fiát, Pétert, a későbbi koronaórt (aki 1548-ig élt) és Ferencet. Mindkét fiú harcolt Mohácsnál, Ferenc váradi püspöként itt vesztette életét – az ő kérésére indult, és vált ezzel legendássá Dorottya. Korábban hűen ápolta az indulatos férfi hírében álló és sokat betegeskedő Perényit. Amíg aktív volt, gyakran fordultak meg együtt